

Odpust' mi

Richard Skolek (1. místo v II. kategorii)

Jako dvě světla na konci tunelu, jako dvě jiskřičky v jeho očích, jako dva zářivé body v potměnělém světě bez smíchu a radosti, tak se mi jevily svíčky na chladném kameni. Jedna byla průzračně bílá jako jeho vlasy, druhá krvavě rudá jako má vina, jejíž břemeno mi rozdíralo srdce. Vždyť kdo může pochopit, jak zvláštní byl můj dědeček, jak moc jsem ho měl rád, když já sám to nemohu vypovědět? Už se mi nechce vzpomínat, hrozně to bolí.

Kolem mne prochází schoulená postava. Na okamžik její tvář vystoupí ze stínu a znovu ho před sebou vidím, ten jemně ironický, ale laskavý úsměv, ty vrásky vyryté smíchem, nikoliv stářím, ten šibalský pohled. A pak si uvědomím, že je to jen duch, jenom přelud. Neznámý se šouravým krokem vzdaluje, jeho silueta se pomalu rozplývá v temnotě stejně jako můj sen. Potřeboval bych jen chvíli, jen maličkou chvíli, abych mu vysvětlil, proč jsem to udělal. Jen pár slov, jen jednu větu, která by mi ulevila.

Snáší se tma a já stojím na hřbitově. Světla usínajícího Brna na mne zdálky výsměšně pomrkávají. Není to ani den, co byl na tomto místě zasazen náhrobní kámen. Stojím tady a kladu si pořád dokola tu samou otázku: Opravdu čas všechno zahojí? Nebo mne to bude tížit až do konce života? Ty to přece víš... moc dobře to víš, že jsem to takhle nechtěl...

...Bylo to někdy na začátku prázdnin. Byl jsem u babičky a dědy, naši jeli kamsi na dovolenou. Hned prvního večera si mě dědeček vzal stranou a odvedl mě na půdu.

„Dávej bacha. Teď ti ukážu, na co se daj nejlíp balit baby,“ pravil onoho památného dne, zatímco jsme stoupali po schodech. Těšil jsem se, co by to tak mohlo být. Bylo mi tehdy asi šest let, takže jsem se o balení ani o baby ještě moc nezajímal, ale dětská duše miluje překvapení. A překvapení to tedy bylo, to se musí nechat, i když trochu jiné, než jsem čekal. Při pohledu na klavír, ke kterému dědeček slavnostně usedl, jsem pocítil velké zklamání.

„Na tohle?“ otázal jsem nedůvěřivě.

„Něco ti řeknu, sire,“ naklonil se ke mně děda, jenž tímto způsobem oslovoval všechna svá vnoučata. „Na tendle figl se chytne každá, dyž to umíš. Jak myslíš, že sem ulovil babuš?“

A aby svým slovům dodal váhu, začal hrát. Byl jsem do té doby zvyklý jen na přihloupělé a nenápadité melodie z rádia, takže si mě fantastický jazz od Desmonda okamžitě získal. S úžasem jsem naslouchal neustále se proměňující lince, která šplhala nahoru nebo se střemhlav řítila dolů, přibírala k sobě další a další tóny a přitom zůstávala nad tím vším pořád průzračná jako zářivá hvězda na noční obloze. Dědečkovy prsty se míhaly sem a tam tu s žertovnou lehkostí, tu s vážným důrazem. Když dohrál, otočil se s vítězoslavným leskem v očích ke mně.

„Tak co?“

Věděl jsem to bez rozmýšlení.

„Chci to umět taky!“

„Jenže ono to zas není tak jednoduchý, sire,“ pravil děda. „Musí se to trochu cvičit.“

„To nevadí!“

A od té doby jsem hrál na klavír. Dědeček pravidelně navštěvoval mé koncerty a pokaždé mě pochválil, i když jsem to třeba někdy zkazil. Bylo mi docela jedno, jestli je sál malý nebo velký, jestli je skladba těžká či lehká; pro mě byla důležitá jenom jedna věc – ona věčně se usmívající tvář v publiku. A jednou, když jsem byl znovu u dědečka na prázdninách a cvičili jsme, jsem se ho zeptal:

„Dědo, proč vlastně nehraješ na velkých koncertech pro lidi? Proč si tady šudláš na půdě?“

Tehdy poprvé jsem v jeho rysech spatřil nostalgii. Poprvé a naposledy.

„Víš, sire, to je tak. Mám holt děravou hlavu. Doma si na všechno vzpomenu, ale jak vylezu před nějaký větší obecenstvo, mám děsnou trému. Zamlada sem jednou hrál s orchestrem. To se ví, že sem tu skladbu cvičil ve dne v noci. Všechno sem uměl perfektně, ale představ si, jak sem viděl ty spousty lidí, nějak se mi to vykouřilo z hlavy. Byl to prostě jeden velkej průser.“

„Dědku!“ ozvalo se zdola.

„Neruš, bábino, probíráme tady s klukem důležitý věci,“ křikl děda a poposunul se na židli.

„Tady děláme jenom takový blbiny, ale pořádně hrát, na to nemám,“ pravil pak tišeji.

„No tak se ti to jednou nepovedlo,“ řekl jsem mu. „To přece není důvod, abys to nezkusil znovu.“

„Jenže já se prostě bojím, chápeš? Neměl bych sílu to znovu zkusit, i kdyby to nakrásně šlo. Ale byl to krásnej průser, to zas jo. Besedňák byl nacpanej k prasknutí, celý Brno se přišlo podívat, jak to tam zmrvím. A já v kvádru jako blb, dirigent koukal, co bude, já sem nevěděl a všichni čekali. Tak sem utekl.“

Dědeček za svým humorem skrýval hluboce zakořeněný strach z dalšího veřejného vystoupení. Kdo ví, třeba by z něj byl slavný umělec, kdyby se neuzavřel do sebe a nenechal si vzít vítr z plachet. Jenže kdo nestál na prknech, která znamenají svět, kdo necítil ve své mysli jenom rozmazanou mlhu zapomnění, ten asi nepochopí, jak je člověku, když si po roce usilovné práce nemůže vzpomenout, jaký noty tam sakra byly. Já jsem se ovšem nehodlal tak lehce vzdát. Tušil jsem, že si chce dědeček skrze mě splnit své tajné sny, ale já jsem zase chtěl, aby si je splnil sám. Jednou jsem ho proto pozval k nám, jenom tak, bez babičky. On přišel a nic netušil. Usadil jsem ho ke klavíru a z rádia mu pustil pracovní nahrávku skladby, kterou kdysi hrál s orchestrem. Stála mě hodně běhání, protože s touhle jedinou mohli sólisté cvičit, ale vyplatilo se to. Dědeček se rozzářil a jeho ruce snad samy od sebe začaly znovu dolovat z nástroje ty lahodné tóny, které se měly ozvat už před lety. Viděl jsem, že se do hudby postupně zcela zabral. Ani si nevšiml, že z vedlejšího pokoje přišla babička s několika jeho kamarády. Teprve když se místností rozlehl jejich komorní, ale patřičně nadšený potlesk, teprve tehdy se probral z transu. Pak na mne spočinul pohledem a v jeho očích, které se zakrátko zalily slzami štěstí, jsem četl vděk...

...Je to zvláštní, jak byl můj dědeček nepřátelský vůči Praze. Nenáviděl sice celé Čechy, ale Praha, ta mu přišla nejodpornější ze všeho. Když jsme kupříkladu šli kolem auta s pražskou poznávací značkou, nikdy si do něj neopomněl se vzteklým zavrčením „Cajzl!“ potajmu kopnout, a když se dozvěděl, že Jan Hus pocházel z Čech, vytrhl z domácí encyklopedie stránku, která o něm pojednávala, a 6. července ji slavnostně spálil na dvorku.

Jednou jsme takhle s babičkou seděli za stolem v kuchyni. Hodiny pomalu odpočítávaly čas. Děda už se měl ze své výpravy dávno vrátit, obvykle přicházel v osm. Teď bylo půl jedenácté. Věděl jsem, že babičku tyhle jeho cesty ničí, a několikrát jsem mu to taky řekl, ale on trval na tom, že pragocentrismus je třeba potírat a že dokud se nevrátí doba Velké Moravy, bude bojovat. Jedině pražský klavír by u něj snad došel milosti.

„Třeba ho chytily,“ řekla vážně babička.

„Neblázni, víš přece, že si vždycky dává pozor. A i kdyby, stejně mu nemůžou nic udělat.“

„Za ničení veřejného majetku je slušná pokuta. A hlavně ta ostuda, co by z toho byla...“

Trochu nuceně jsem se zasmál.

„Děda si stejně z žádné ostudy nic nedělá.“

Babička nevypadala moc přesvědčeně. Hodiny dál odpočítávaly čas. Měl jsem už být dávno v posteli, ale stejně bych neusnul. Musel jsem na něj pořád myslet, jestli se mu něco nestalo, jestli se mu i dnes povedlo zasadit Čechám tvrdou ránu. A zrovna když jsem se o něj začal opravdu bát, objevil se ve dveřích. Babička vstala a dala mu nejprve facku a pak pusu.

„Kolik máš dneska, čerte stará?“ optala se posléze, jako by se nic nestalo.

„Dobrych třicet kousků, ty moje broskvičko,“ zacukroval děda.

A další den se konečně dostal do večerních zpráv. Jakási reportérka stála na nejvytíženější ulici v Brně a oznamovala divákům:

„Již poněkolikáté odcizil neznámý pachatel desítky domovních tabulek s popisnými čísly z ulice Česká v Brně. Zloděj policistům stále uniká. Motiv činu zůstává nejasný.“

Děda zrudnul vzteky.

„To asi přehlídla ten papírek se vzkazem ‚Jdi do prdele, Praho‘, krávo jedna...“, zařval pak na celý dům.

„Dědku!“ okřikla ho babička.

„Dej mi pokoj, bábino! Já bojuju za Velkou Moravu! To ty jako ženská nemůžeš pochopit!“

„No jistě, my ženský politice nerozumíme! Ale jednomu rozumím moc dobře, že těma sprostěrnama kazíš tuhle kluka!“

Děda si zlostně odfrkl a vypadal, že má na jazyku nějakou peprnou odpověď, pak si to však kdovíproč rozmyslel a spolkl ji.

„Jistě, kvítečku, už budu mluvit slušně. Chtěl sem říct, že ta neinteligentní paní nepřečetla můj vzkaz, čímž mé činy vyzněly naprázdno. Ale Praha pude stejně do prdele a Velká Morava znovu zvítězí!“ nevydržel to nakonec a šel do špajzu, aby se uklidnil hořkou čokoládou...

...Teď to asi vypadá, že dědeček spadl z Marsu. Klavír a boj za Velkou Moravu, to jsou vsutku prapodivné záliby. Ale on byl v zásadě obyčejný člověk. Jen prostě rád dělal věci po svém. Nikdy jsem se s ním nenudil, každá chvílka strávená v jeho společnosti byla něčím zvláštní a neopakovatelná. Třeba tehdy, když jsme šli sáňkovat (protože děda mínil, že boby jsou pro Čechy, tedy pro blbce, a Moravákům víc sluší sáně). Trochu jsem se toho bál, poněvadž jsem do té doby nikdy na saních nejel. Dědeček se mi navíc svěřil, že on sám se k tomu taky nikdy neodvážil, teď ale prý má mě a kdyby jízdu nepřežil, tak má jistotu, že ho někdo pohřbí dřív, než přijdou vlci.

Jeho přátelé mu poradili jakési skvělé zamrzlé koryto v Bystrci. Stoupali jsme do stráně a kolem bylo krásně. Stromy pokryté sněhem a ledem se blyštěly na slunci, příroda spala, ani nedutala. Nikde ani živáčka, tehdy tam ještě nebydlelo tolik lidí. Nad lesem se vznášelo slavnostní a nepohnuté ticho.

Náhle se nalevo objevila ona zázračná sáňkařská dráha. Když jsem viděl sklon a počet zatáček, zalekl jsem se, ale když si toho všiml děda, řekl jenom:

„Neboj se, sire, aspoň natáhnem bačkory s pořádnou parádou.“

Musím podotknout, že shora vypadalo koryto ještě nebezpečněji. Celý jeho povrch byl zledovatělý. Připadal jsem si jako v televizi na olympiádě.

„Tak, sedni si za mě,“ pravil děda. „Až se zabiju o nějaký strom, ztlumím tvůj náraz. S trochou štěstí se tomu s babuš večer zasmějete. A kdyby sis, nedej Bože!, něco zlomil, vzpomínej na mě v dobrém.“

Chtěl jsem se s ním nějak rozloučit, kdyby náhodou, ale z mých ztuhlých rtů nevyšel ani hlásek. Posadil jsem se za něj a chytil se ho kolem pasu.

„A jedem!“ vykřikl dědeček a vrhli jsme se vpřed. Byla to šílená jízda, zdálo se, že koryto vůbec nekončí. Už po pár vteřinách jsme nabrali dosti velkou rychlost a z dědova hlasu bylo cítit čiré zoufalství, když zařval:

„Do prdele, zapomněl sem namontovat brzdy!“

V další zatáčce sebou sáně smýkly tak rychle, že jsem vyletěl z koryta a dopadl bezpečně do sněhu. Dědeček křikl jenom „Sejdem se dole!“ a byl pryč. Pomalu jsem vstal, zkontroloval, jestli mám všechny končetiny, a vydal se podél dráhy.

Na konci koryta nikdo nebyl. Stopa saní se stáčela doprava a plynule pokračovala strání. Šel jsem dál podle ní. Dědeček pořád nikde. Našel jsem ho až úplně dole. Seděl na saních uprostřed potoka, trochu se mu třásl ruce, ale zářil štěstím.

„Přežili sme!“ vykřikl, jakmile mě uviděl. „Až o tomhle uslyší babuš, nebude nám to věřit...“

Nakonec nám to věřila, protože děda pro ni vymyslel speciální odlehčenou verzi naší jízdy. Mě nenechal spadnout, nýbrž šikovně seskočit za jízdy, a potok nahradil krásným paloučkem. Jenom jedno vrtalo babičce hlavou: proč je její muž celý mokrý...

...Když jsem byl v maturitním ročníku a rozhodoval se, na kterou vysokou školu si podám přihlášku, moc mě nepřekvapilo, že děda automaticky předpokládal, že to bude některá z brněnských univerzit. Často ke mně totiž v těchto dnech držel přednášku na téma „Masaryk – rodák z Hodonína“, jejímž protipólem byla filipika s pracovním názvem „Karel IV. – cajzl, na kterého si musí každý Moravák plivnout“. Jeho pohrdání otcem vlasti šlo dokonce tak daleko, že mince s Karlovým mostem okázale ignoroval, když mu je dávali v obchodě. Prodavačky byly pokaždé dokonale zmatené. Na jejich naléhání jim děda vždycky vysvětlil, že tahle mince je pro něj neplatná a že ji chce rozměnit, poněvadž si ji nemůže vzít.

Děda byl v tomhle velmi zásadový. V hospodě si například nikdy nedal jiné pivo než Starobrno, které podle něj jako jediné mělo ten správný zvuk. Rovněž některé potraviny se u nás nekonzumovaly, protože měly v názvu ono nenáviděné slovo „české“. Dědeček prosazoval přejmenování celé země na Českomoravskou republiku (což už byl sám o sobě kompromis, protože původně chtěl čistě Moravskou republiku) a chtěl v Brně vybudovat metro, aby Praha vzal její největší chloubu. Dlužno přiznat, že většina jeho vizí se nenaplnila, protože téměř všichni spoluobčané na něj pohlíželi jako na neškodného blázna. Jediné spřízněné duše našel ve spolku Velkomoravských rytířů, kde se scházel s lidmi se stejnými idejemi, jako byly jeho vlastní. Z jejich tajných setkání se pokaždé vracel nadšený, i když se s nimi později názorově rozešel, poněvadž prý byli příliš umírnění...

...Když už byl dědeček opravdu starý a bylo jasné, že nás brzo opustí, všechno se mu v hlavě popletlo. Najednou už to nebyl ten příjemný a vždycky legrační pán, jehož humornými kousky se bavila celá rodina. Stal se z něj nerudný stařec. Jeho klavír si odvezla má teta, která ho kdesi výhodně zpeněžila. Děda si bohužel vytvořil klamnou představu, že jsem mu jeho zamilované píáno ukradl já. Snad tisíckrát jsem mu to vysvětloval, snažil jsem se nějak obhájit, ale všechno bylo marné; stařecká mysl měla své vrtochy. Nakonec jsem byl tak unaven, tak vyčerpán a tak znechucen, že jsem se s ním prostě přestal stýkat. Už se mi nechtělo hledět do těch vyčítavých očí a pořád dokola poslouchat, jak jsem mu sebral jeho největší lásku.

Tak šly dny a já uvažoval, jestli dělám dobře. Jistě, společnost dědečka už nebyla tak příjemná jako kdysi, ale za to on nemohl. Byl ke mně vždycky laskavý a vlídný, tím si snad zasloužil můj vděk. Nikoho jsem si nevážil tak jako jeho, s nikým jsem se tak nepobavil jako s ním. A teď, když mu bylo přátel nejvíc zapotřebí, jsem ho opustil.

Chtěl jsem mu toho ještě tolik říct, když jsem k němu běžel, měl jsem toho ještě tolik na srdci, ale když jsem pak uviděl jeho bledou tvář, náhle jsem věděl, že už mu nic neřeknu, že jsem svou šanci měl, ale nevyužil jsem jí...

...Jako dvě světla na konci tunelu, jako dvě jiskřičky v jeho očích, jako dva zářivé body v potměnělém světě bez smíchu a radosti; tak se mi jevily svíčky na chladném kameni. Jedna byla průzračně bílá jako jeho vlasy, druhá krvavě rudá jako má vina, jejíž břemeno mi rozdíralo srdce.

Náhle jsem se ocitl v zajetí podivného snu. Byl znovu tady, přítomen jako duch, jako poslední záblesk vzpomínky. Jeho silueta se třepotala jako v parném letním dnu, jako měsícem postříbřené kouzlo, které nelze uchopit.

Cítil jsem, že nebesa vyslyšela mou prosbu. Vypověděl jsem mu všechno, vysvětlil jsem mu své jednání a především, především jsem se mu omluvil za svou mladickou nerozvážnost. I kdyby děda udělal cokoliv, neměl jsem ho odvrhnout a zřít se ho. Měl jsem za ním stát stejně, jako on vždycky stál za mnou. To lidský jazyk ani nedokáže vypovědět, jak moc jsem ho měl rád. Byl pro mě vším.

A když jsem řekl všechna slova, která jsem říci chtěl, pokýval dědeček hlavou a zmizel. Svíčky zhasly a hrob utonul v temnotě. V mém srdci ovšem ta dvě světla svítí dál; světla smíření se sebou samým, jež budou svítit navěky.

Richard Skolek, 19 let, Tišnov